

Vinklad rubriksättning om riskerna vid IVF

II I Läkartidningen 38/01 (sidorna 4020-5) redovisas en sammanfattning av riskerna för barn födda efter in vitro-fertilisering (IVF) i Sverige 1982–1997. Det är resultatet av ett stort arbete i en arbetsgrupp inom Socialstyrelsen, Svenska barnläkarföreningen och Svensk förening för obstetrik och gynekologi.

Bl a redovisas här att 6,2 procent av barn födda efter IVF, jämfört med 0,8 procent av alla barn, föds mycket lågviktiga (<1 500 g), och 5,8 procent, jämfört med 1,2 procent av alla barn, är yngre än 32 graviditetsveckor vid födelsen. 28 procent, jämfört med 6 procent av samtliga, var födda före 37:e graviditetsveckans utgång.

Sannolikheten att vara inskriven vid någon av landets habiliteringsenheter är ökad med 70 procent jämfört med kontroller, och risken för cerebral pares var nästan fyrfaldigt ökad, liksom risken för utvecklingsförsening.

Fler föds med missbildningar

Även om den absoluta risken för enskilda barn och för varje enskild avvikelse kan bedömas som måttlig eller liten, måste – med exponentiellt ökande IVF-verksamhet – (idag 2 000 födda barn/år) riskökningen också betraktas ur andra perspektiv. Av de 2 000 barnen föds alltså årligen 110 fler barn än förväntat mycket för tidigt (före vecka 32) med välkänd risk för neonatal morbiditet och kräver neonatal intensivvård.

Dessutom föds 30 fler än förväntat årligen med någon missbildning. Riskökningen var störst för neuralrördefekter och esofagusatresi, och även om det är få fall är dessa mycket svåra missbildningar som antagits specifika för IVF-tekniken. Drygt 15 fler barn än förväntat/år inskrivs vid landets habiliteringscentraler för handikappade barn.

Ur de drabbade barnens perspektiv måste man se allvarligt på problemet och göra mer för att minska riskerna (t ex endast ett återfört ägg och därmed fler behandlingsförsök som arbetsgruppen föreslagit).

Starkt vinklad presentation av budskapet

Det är i detta perspektiv anmärkningsvärt att Läkartidningsreaktionen tar på sig ansvaret att på framsidan av tidningen skriva »Små överrisker för provrörsbarn«, vilket är en oerhört vinklad tolkning av artikeln. Man borde beakta att denna typ av budskap på framsidan av Läkartidningen i hög grad kan användas i andra sammanhang och därmed har Läkartidningen lyckats förvrida budskapet av en stor studie som pekar på ett viktigt

och allvarligt medicinskt problem för ett stort och ökande antal barn i Sverige.

Rubriksättningen i detta fall (liksom i flera andra fall på senare tid) påminner mer om starkt vinklad nyhetsjournalistik. Den rubrik som arbetsgruppen själv satt, »Barn födda efter in vitro-fertilisering i Sverige 1982–1997« är den korrekta. Även underrubriken i tidningen är vinklad och därmed tveksam.

Man borde förvänta sig av en seriös facktidskrift som Läkartidningen att rubriksättningen sker på ett omdömesgillt och objektivt sätt, en beskrivande rubrik som ger läsaren möjlighet att själv tolka innehållet.

Gisela Dahlquist

*professor, överläkare,
ledamot av arbetsgruppen*

Kommentar:

Författarna får alltid godkända rubrikerna

II Frågan om rubriksättning av vetenskapliga artiklar i Läkartidningen är, som framgår av Gisela Dahlqvists inlägg, inte helt okontroversiell.

I syfte att göra artiklarna mer lättlästa och budskapen tydligare ger redaktionen ofta författarna förslag till nya rubriker och även bildtexter och dylikt. Det går säkert att ta fram exempel på överdrivet tillspetsade eller förenklade rubriker, men redaktionsledningens policy är att vara återhållsam med nyhetsjournalistiskt vinklade rubriker. Det är också viktigt att understryka att inga rubriker sätts utan att författaren/författarna godkännt förslagen – vilket också skett i det av Gisela Dahlquist kritiserade fallet – och det är alltid artikel författarna som står för arbetets budskap och innehåll.

Utrymme för allsidig belysning

Exemplet illustrerar att omslagstexter som anknyter till artiklar kan tolkas på flera sätt. Kraven på vetenskaplig objektivitet för presentationer av mångfasetterade problem hänger dock mindre på utformningen av individuella rubriker och mer på att det ges utrymme för debatt och allsidig belysning av problemen. Möjligheterna att få in synpunkter, rättelser eller väl underbyggda åsikter i Läkartidningen är sannolikt större än i de flesta jämförbara tidskrifter.

Josef Milerad

*medicinsk chefredaktör,
Läkartidningen*

Dispensansökan för Xenical avslogs utan motivering

II I samband med att rabatten på Xenical avskaffades för en tid sedan minns jag mycket väl hur socialministern stod i TV och lovade att alla som verkligen hade ett medicinskt behov även fortsättningsvis, efter ansökan av behandlande läkare, skulle erhålla rabatt på detta läkemedel.

Patient som hade goda skäl

Naiv som man är satte jag mig ned och författade en ansökan å en patients räkning som jag ansåg verkligen hade skäl att få dispens. Det rörde sig om en man, drygt 40 år gammal med en svårbehandlad diabetes typ II, hypertoni, massiv hereditet för hjärt-kärlsjukdom, kraftig insulinresistens med höga C-peptidnivåer och ett BMI på 38. Således starkast tänkbara indikation för varje form av viktreducerande behandling.

Efter några veckor kom ett mycket kortfattat svar från Läkemedelsverket där man avstyrkte min ansökan utan någon som helst motivering.

Överklagade och fick avslag

Jag överklagade naturligtvis till regeringen och poängterade i min skrivelse än mer än tidigare ovanstående argument. Efter en tid kom så en skrivelse under tecknad bl a av Marita Ulvskog (är inte hon kulturminister?) i vilken det konstaterades att »regeringen i detta ärende gjorde samma bedömning som Läkemedelsverket«. Dvs nytt avslag med hänvisning till den förra instansens beslut som ju icke motiverades på något vis.

Reagerar mot att det inte ges något skäl

Låt mig göra klart att jag har full förståelse för att makthavarna måste agera kraftfullt mot den kostnadsexplosion som läkemedelssubventionen inneburit de senaste decenniet.

Vad jag vänder mig emot är det cyniska och smaklösa sätt detta presenteras på i det att man ljuger allmänheten rakt upp i ansiktet då man har TV-kamerorna riktade mot sig, medan man sedan, med intetsägande yttranden i enskilda ansökningsfall och utan någon som helst motivering, helt sonika avfärdar var och varannan ansökan. Något att fundera över i dessa dagar då ju orden »etik« och »moral« hoppar som grodor ur politikerns mun.

Peter Homann

distriktsläkare, Stockholm